

Résumé de Tabatha FABRI, *L'internationalisme et la langue internationale "espéranto"*, *L'internationalisme, le sennaciismo et la nation dans les mouvements espérantistes d'extrême-gauche à Bruxelles de 1904 à 1972*, mémoire de Master, Université Libre de Bruxelles, 2024.

L'espéranto est une langue auxiliaire internationale créée en 1887 par Ludwik Lejzer Zamenhof, un juif de Pologne qui y voit la solution aux conflits entre les nations. Cette langue est dès le début accompagnée d'idées d'échanges entre les nations, mais ces idées varient entre les mouvements. Ce mémoire vise à comprendre comment se développe l'internationalisme, mais aussi le *sennaciismo* [anationalisme] dans les mouvements espérantistes d'extrême-gauche à Bruxelles entre 1904 et 1972.

Le corps de texte s'ouvre sur un chapitre théorique permettant de comprendre les concepts clés du cheminement théorique de ce mémoire : la langue artificielle, la nation et la langue nationale, l'internationalisme, le *sennaciismo*, la langue auxiliaire; mais aussi l'idée interne de l'espéranto, son histoire, ses spécificités et son enseignement.

Nous explorerons ensuite différents groupes. Nous commencerons par l'Expérience, une communauté anarchiste qui organise des cours d'espéranto et dont deux des protagonistes, Emile Chapelier et Eugène Gaspard Marin, présentent l'intérêt de l'espéranto pour l'anarchisme au congrès international anarchiste de 1906 se tenant à Amsterdam (à voir également FABRI, T., *Prelego | Historio de politika Esperanta movado*, 29 avril 2024, [En ligne]. <<https://www.youtube.com/watch?v=9X5BEM2QkKQ>>).

Nous continuerons avec les textes de Lanti qui définissent le *sennaciismo* et posent les fondements théoriques de la *Sennacieca Asocio Tutmonda* [Association anationale mondiale] (SAT), et nous verrons comment un de ses membres bruxellois, Alfred Van Gersfom, se sert de SAT pour entretenir une correspondance avec des camarades soviétiques, en particulier le très actif Vladimir Varankin. Cette correspondance, empreinte de propagande stalinienne, était essentielle pour donner des contacts internationaux aux espérantistes de la *Sovetrespublikara Esperanto-Unio* [Union espéranto des républiques soviétiques] (SEU). Mais à partir de 1935, la correspondance, tout comme la SEU, seront interdites.

Pour finir nous continuerons avec la période suivant la guerre et l'interdiction qui l'accompagnait. Le mouvement doit se recentrer sur lui-même et dissout les tensions entre neutres et engagés, c'est ainsi qu'à Bruxelles naît *Esperanto Komitato Intergupa* [Comité intergroupe espéranto] (EKI), une fédération de groupes espérantistes, parmi lesquelles on retrouve les sections belges de MEM et de SEAT, toutes deux présidées par Jean Coen. *Sindikata Esperantista Asocio Tutmonda* [Association syndicale espérantiste mondiale] (SEAT) est la section espérantiste de la Fédération Syndicale Mondiale, une organisation syndicale communiste majoritairement du bloc de l'Ouest. *Mondpaca Esperantista Movado* [Mouvement Espérantiste Mondial pour la Paix] (MEM) est une association qui a pour but de promouvoir la paix, mais surtout de s'opposer aux guerres impérialistes comme celle du Vietnam, ainsi qu'aux armes atomiques.

Enfin, ce mémoire s'appuie également sur des témoignages d'espérantistes actifs dans les dernières décennies qui nous apportent chacun leurs visions du mouvement de la gauche espérantiste.

Resumo de Tabatha FABRI, *L'internationalisme et la langue internationale "espéranto"*, *L'internationalisme, le sennaciismo et la nation dans les mouvements espérantistes d'extrême-gauche à Bruxelles de 1904 à 1972 [Internaciismo kaj la internacia lingvo "Esperanto", Internaciismo, sennaciismo, kaj la nacio en la maldekstremaj esperantistaj movadoj en Bruselo de 1904 ĝis 1972]*, magistra tezo, Université Libre de Bruxelles, 2024.

Esperanto estas internacia helplingvo, kreita en 1887 de Ludoviko Lejzer Zamenhof, judo el Pollando, kiu vidis ĝin kiel solvo al konfliktoj inter nacioj. Ĉi tiu lingvo estas, ekde komenco, akompanita de ideoj de interŝango inter nacioj, sed tiuj ideoj ŝangas laŭ la movadoj. Ĉi tiu tezo intencas kompreni kiel evoluas internaciismo, sed ankaŭ sennaciismo en la maldekstremaj esperantistaj movadoj en Bruselo inter 1904 kaj 1972.

La teksto-korpo komenciĝas kun teoria ĉapitro por kompreni la gravajn konceptojn de la disvolviĝo de ĉi tiu tezo: artefarita lingvo, nacio kaj nacia lingvo, internaciismo, sennaciismo, helplingvo; sed ankaŭ interna ideo de Esperanto kaj sia historio, siaj specificecoj, sia instruado.

Sekve, ni esploras plurajn grupojn. Unue, *L'expérience* [La Eksperimento], anarkia komunumo kiu organizas Esperantajn kursojn kaj el kiuj du aktivuloj, Emile Chapelier kaj Eugène Gaspard Marin, prezentas la intereson de Esperanto por anarkiismo al internacia anarkiista kongreso de 1906 en Amsterdamo (vidu ankaŭ FABRI, T., *Prelego | Historio de politika Esperanta movado*, 29 aprilo 2024, [Rete].

<<https://www.youtube.com/watch?v=9X5BEM2QkKQ>>

Ni daŭrigos kun la tekstoj de Lanti, kiuj difinas sennaciismon kaj la teoriajn fundamentojn de la Sennacieca Asocio Tutmonda (SAT), kaj ni vidos kiel brusela membro de SAT, Alfred Van Gersom, uzas tiun asocion por korespondi kun soveta kamaradoj, precipe la aktivega Vladimir Varankin. Tiu korespondaĵo, plena je Stalina propagando, estis esenca por doni internaciajn kontaktojn al esperantistoj de Sovetrespublikara Esperanto-Unio (SEU). Sed, ekde 1935, tiu korespondaĵo kaj eĉ SEU, estos malpermesitaj.

Laste, ni daŭrigos kun la periodo post la milito kaj malpermeso kiu akompanis ĝin. La movado devas refokusiĝi kaj solvi la streĉon inter neŭtraluloj kaj maldekstruloj. Pro tio en Bruselo naskiĝas Esperanto Komitato Intergupa (EKI), federacio de esperantistaj grupoj, inter kiuj la belgaj sekcioj de MEM kaj SEAT, ambaŭ prezidataj de Jean Coen. Sindikata Esperantista Asocio Tutmonda (SEAT) estas Esperanta fako de Monda Sindikata Federacio, kongregacio de komunistaj sindikatoj, plej multe el Okcidenta Bloko. Mondpaca Esperantista Movado (MEM) estas asocio kiu celas promocii pacon, sed ĉefe kontraŭ imperiistajn militojn (ekzemple la vjetnaman), kaj nukleajn armilojn.

Finfine, ĉi tiu tezo baziĝas sur atestoj de esperantistoj aktivaj en la lastaj jardekoj, kiuj kunportas siajn viziojn de maldekstraj movadoj esperantistaj.